

บทที่ 4

หอมหัวใหญ่และการนำเข้าผ่านด่านศุลกากรแม่สอด

ในบทนี้เป็นการแสดงถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการค้าระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า โดยเนื้อหาภายในระบบการตลาดของหอมหัวใหญ่ในฐานะพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ความสัมพันธ์ระหว่างภาคการผลิต การตลาด การค้าระหว่างประเทศซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1. การผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่

เป็นการศึกษาโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ในประเทศ

4.1.1. การปลูกหอมหัวใหญ่ในไทย

หอมหัวใหญ่เป็นพืชเศรษฐกิจชนิดหนึ่งของประเทศไทย แหล่งผลิตหอมหัวใหญ่ที่สำคัญของไทย มีพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ทางภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย นครสวรรค์ ส่วนในภาคตะวันตกมีพื้นที่เพาะปลูกอยู่ที่ จังหวัดกาญจนบุรี หอมหัวใหญ่สามารถทำการผลิตได้เพียงปีละ 1 ครั้ง โดยเริ่มมีการเก็บเกี่ยวตั้งแต่เดือน ธันวาคม-เมษายน จากนั้นจะเก็บรักษาผลผลิตตั้งแต่เดือน พฤษภาคม-ตุลาคม (มินา, 2553) พันธุ์หอมหัวใหญ่ที่นิยมปลูก คือ พันธุ์ Yellow Grannex 33, Yellow Grannex 429, Superrex และ Savanah Sweet ซึ่งเป็นพันธุ์ลูกผสม (กรมวิชาการเกษตร, 2553) จากตารางที่ 4.1 พื้นที่เพาะปลูกหอมหัวใหญ่ของประเทศไทยปี 2553 มีพื้นที่เพาะปลูก 11,076 ไร่ เนื้อที่เก็บเกี่ยว 10,892 ไร่ ผลผลิตรวมอยู่ที่ 46,464 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่อยู่ที่ 4,266 กิโลกรัม ราคาที่เกษตรกรขายได้ 12.55 บาทต่อกิโลกรัม (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2553)

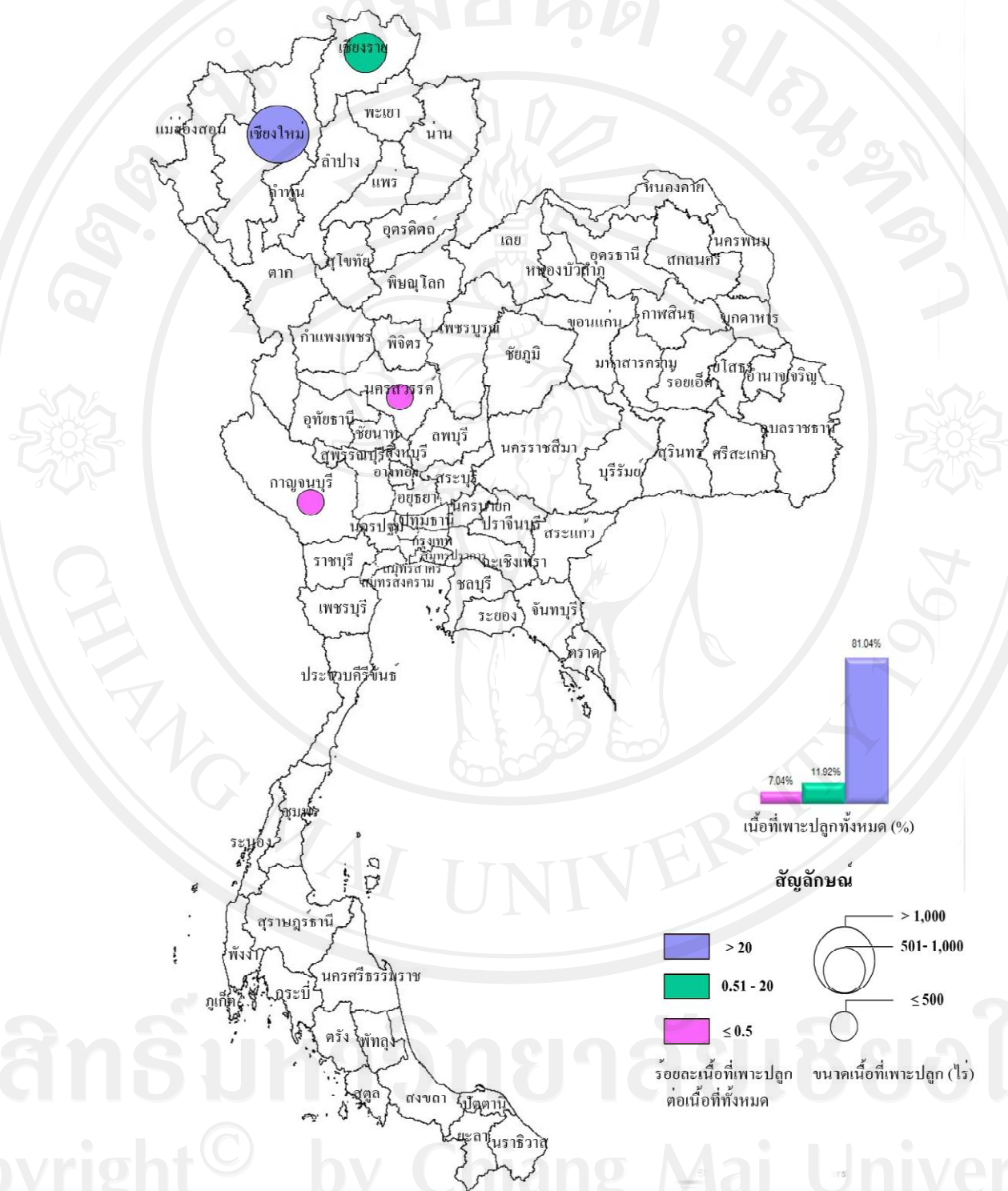
ตารางที่ 4.1 หอมหัวใหญ่: เนื้อที่ ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ราคา และมูลค่าของผลผลิตตามราคาที่เกษตรกรขายได้ ปี 2544-2553

ปี	เนื้อที่ เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บ เกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	การผลิตต่อ ไร่ (กก.)	ราคาที่ เกษตรกร ขายได้ (บาท/กก.)	มูลค่า ผลผลิตตาม ราคาที่ขาย ได้ (ล้านบาท)
2544	19,922	19,817	78,469	3,960	4.96	389
2545	17,448	17,052	69,292	4,064	4.86	337
2546	15,143	12,220	37,881	3,100	8.20	311
2547	17,672	14,218	88,500	6,225	1.59	141
2548	12,161	11,665	57,355	4,917	3.98	228
2549	9,456	8,875	38,427	4,330	8.30	319
2550	11,726	11,121	52,748	4,743	8.35	440
2551	12,099	9,844	46,428	4,716	3.87	180
2552	10,131	9,473	44,977	4,748	5.58	251
2553	11,076	10,892	46,464	4,266	12.55	583

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2553

ปัจจุบันประเทศมีพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่มาก ทำให้ผลผลิตออกสู่ตลาดพร้อมกันมีผลให้ราคาตกต่ำ รัฐบาลและสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่จึงกำหนดเขตเศรษฐกิจไว้คือ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดกาญจนบุรี ดังแสดงในภาพ 4.1

ภาพแสดงแหล่งเพาะปลูกหอมหัวใหญ่ของประเทศไทย

ภาพที่ 4.1 แหล่งเพาะปลูกหอมหัวใหญ่ในประเทศไทยปี พ.ศ. 2553

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2553

4.1.2. ความสำคัญของหอมหัวใหญ่

จากตาราง 4.1 หอมหัวใหญ่เป็นพืชที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถสร้างมูลค่าให้กับเกษตรกรในปี 2553 เป็นมูลค่าอยู่ที่ 583 ล้านบาท โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2552 ซึ่งสามารถสร้างมูลค่าให้กับเกษตรกรอยู่ที่ 251 ล้านบาท เพิ่มขึ้นถึง 332 ล้านบาท จากตารางที่ 4.2 พบว่าในปี 2551 ประเทศจีนสามารถผลิตหอมหัวใหญ่ได้เป็นอันดับ 1 สามารถผลิตได้ที่ 20.817 ล้านตัน โดยมีอินเดีย และสหรัฐอเมริกา มีผลผลิตอยู่ที่ 8.178 และ 3.349 ล้านตัน ตามลำดับ ในขณะที่ไทยมีเนื้อที่สามารถผลิตได้ 46,000 ตัน เมื่อเปรียบผลผลิตที่ผลิตได้ทั่วโลกที่สามารถผลิตได้ 66.596 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 0.069 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2552) โดยประเทศที่มีการเพาะปลูกมากที่สุดคือ ประเทศจีน ขณะที่ประเทศผู้นำเข้ารายใหญ่คือ เยอรมัน ประเทศที่มีส่งออกมากที่สุดคือ อินเดีย ส่วนไทยส่งออกร้อยละ 15 ของผลผลิตทั้งหมด โดยตลาดที่ไทยส่งออกที่สำคัญคือ ญี่ปุ่น (สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร กลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ, 2553)

ตารางที่ 4.2 หอมหัวใหญ่ : เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลิตต่อไร่ ของประเทศผู้ผลิตที่สำคัญ 10 อันดับแรก ปี 2549-2551

ลำดับ ที่	ประเทศ	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (1,000 ไร่)			ผลผลิต (1,000 ตัน)			ผลผลิตต่อไร่ (กก.)		
		2549	2550	2551	2549	2550	2551	2549	2550	2551
1	จีน	5,944	6,257	6,257	19,598	20,567	20,817	3,297	3,287	3,327
2	อินเดีย	4,798	5,029	5,029	10,847	12,156	8,178	2,261	2,417	1,626
3	สหรัฐอเมริกา	412	403	388	3,250	3,602	3,349	7,883	8,941	8,626
4	ปากีสถาน	929	821	957	2,056	1,816	2,015	2,212	2,212	2,106
5	ตุรกี	409	405	469	1,765	1,859	2,007	4,315	4,586	4,282
6	รัสเซีย	763	783	804	1,789	1,857	1,900	2,344	2,371	2,364
7	อียิปต์	227	290	331	1,120	1,486	1,728	4,924	5,116	5,229
8	อิหร่าน	370	313	313	2,038	1,700	1,700	5,505	5,440	5,440
9	บราซิล	396	398	398	1,346	1,360	1,300	4,338	4,611	4,660
10	เม็กซิโก	285	269	269	1,238	1,387	1,252	4,338	4,611	4,660
.
35	ไทย	9	11	10	38	53	46	4,330	4,743	4,716
	อื่นๆ	7,793	8,053	7,991	21,119	21,967	22,302	2,710	2,716	2,791
รวม		22,336	23,069	23,214	66,205	69,812	66,596	2,964	3,026	2,869

ที่มา : องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ปรับปรุงโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

หมายเหตุ : * ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 35 ของโลก

จากตารางที่ 4.3 ปริมาณการนำเข้าหอมหัวใหญ่ (คลังทันสมัย) ตั้งแต่เดือนตุลาคมปี 2553 ถึงเดือนกรกฎาคม ปี 2554 เป็นปริมาณ 10,556.02 ตัน คิดเป็นมูลค่าการนำเข้าอยู่ที่ 91.451 ล้านบาทในปี 2554 (ด่านศุลกากรอำเภอแม่สอด, 2554)

ตารางที่ 4.3 สินค้านำเข้า ที่มีมูลค่าสูงสุด 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 ตั้งแต่ ตุลาคม 2553- กรกฎาคม 2554

ประเภทสินค้านำเข้า

ลำดับที่	รายการสินค้า	ปริมาณ	มูลค่า (บาท)
1	สิ่งประดิษฐ์ทำด้วยไม้	23,072.52 ตัน	280,882,816.00
2	โค-กระบือมีชีวิต	46,996 ตัว	187,984,000.00
3	หอมหัวใหญ่ (เข้าคลังทัณฑ์บน)	10,556.20 ตัน	91,451,270.00
4	สินแร่พลวง (บางส่วนเข้าคลัง)	6,074.49 ตัน	90,418,749.88
5	กระเพาะปลาตากแห้ง	45.18 ตัน	22,076,448.34
6	ปลาเบญจพรรณ	1,148.27 ตัน	17,716,157.82
7	ปูทะเลมีชีวิต	578.06 ตัน	17,467,017.86
8	ถ่านไม้	7,268.24 ตัน	15,984,238.30
9	ถั่วเขียวผิวมัน	1,057.92 ตัน	10,280,749.50
10	ปลาไหลนา	191.77 ตัน	8,564,470.26

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สอด

4.1.3. สถานการณ์การผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่

สถานการณ์การผลิตหอมหัวใหญ่

จากตารางที่ 4.4 พื้นที่ เพาะปลูกหอมหัวใหญ่ปี 2553 มีเนื้อที่เพาะปลูกอยู่ที่ 11,076 ไร่ ผลผลิตรวมอยู่ที่ 46,464 ตัน มีผลผลิตต่อไร่อยู่ที่ 4,195 กิโลกรัมต่อไร่ และคาดว่าในปี 2554 จะมีพื้นที่ในการปลูกหอมหัวใหญ่เพิ่มขึ้นที่ 11,259 ไร่ เพิ่มขึ้นจากปี 2553 ร้อยละ 1.65 และผลผลิตรวมเท่ากับ 48,458 ตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.29 เมื่อเทียบกับปี 2553 และผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.60 เมื่อเทียบกับปีเดียวกัน (พาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่, 2553) และสถานการณ์การผลิตหอมหัวใหญ่มีผลผลิตออกสู่ตลาด 52,550 ตัน ซึ่งออกสู่ตลาดร้อยละ 20 ของผลผลิตทั้งหมด และจะออกสู่ตลาดช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมีนาคม ราคาหอมหัวใหญ่ตัดจุกอยู่ที่ กิโลกรัมละ 15-16 บาท ราคาเหมาไร่อยู่ที่ 40,000-60,000 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรมีกำไรอยู่ที่ไร่ละ 20,000 – 40,000 บาทต่อไร่ โดยเริ่มมีการส่งออกไปญี่ปุ่นบ้างแล้ว คาดว่าปริมาณการส่งออกใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมา เนื่องจากญี่ปุ่นยังต้องการหอมหัวใหญ่ (สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2554)

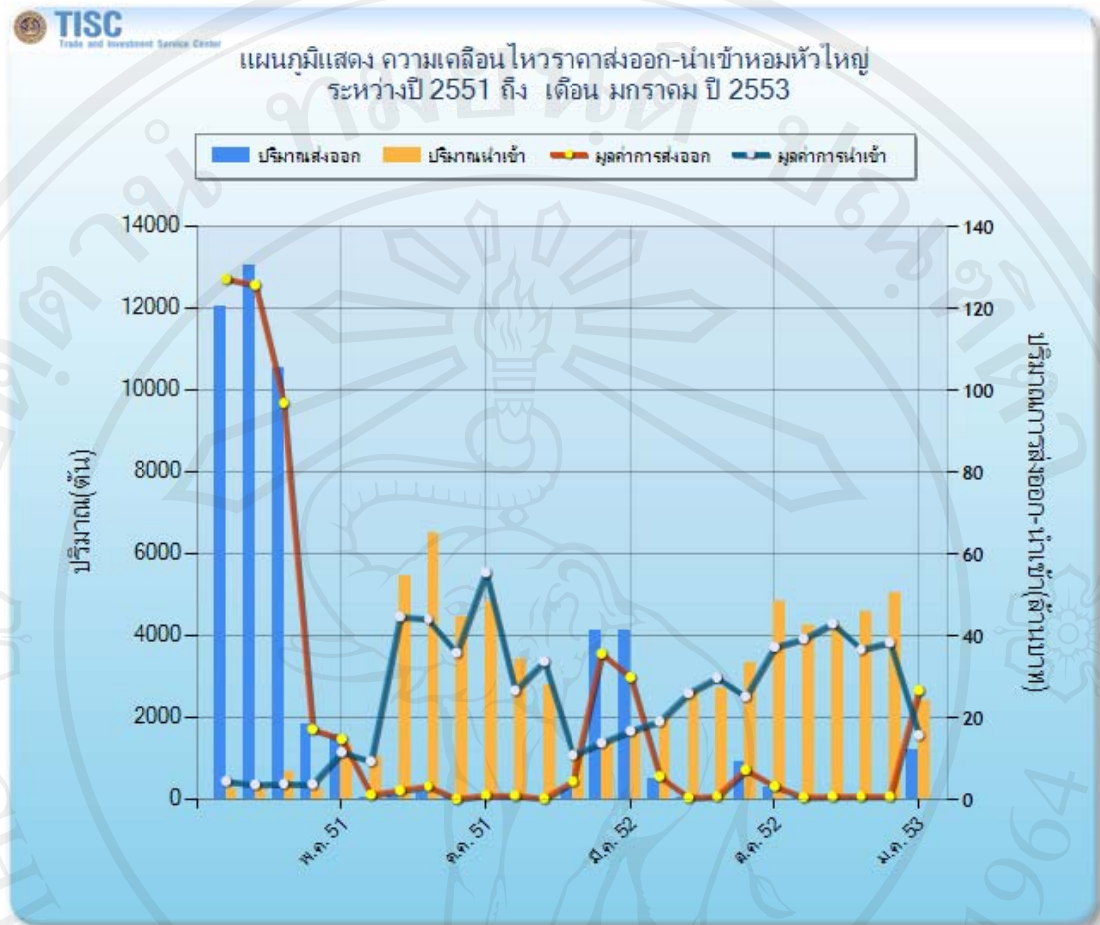
ตารางที่ 4.4 เปรียบเทียบเนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลิตต่อไร่ของหอมหัวใหญ่ รวมทั้งประเทศ
รายภาค และรายจังหวัด ปี 2553 กับปี 2554

จังหวัด	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)			ผลผลิต (ตัน)			ผลผลิตต่อไร่ (กก./ไร่)		
	2553	2554	% (+/-)	2553	2554	% (+/-)	2553	2554	% (+/-)
ภาคเหนือ	10,731	10,909	1.66	45,282	47,203	4.24	4,220	4,327	2.54
ภาคกลาง	345	350	1.45	1,182	1,255	6.18	2,426	3,586	4.66
เชียงราย	1,320	1,331	0.83	3,981	4,025	1.11	3,016	3,024	0.27
เชียงใหม่	8,976	9,119	1.59	39,811	41,574	4.43	4,435	4,559	2.80
นครสวรรค์	435	459	5.52	1,490	1,604	7.65	3,425	3,495	2.04
กาญจนบุรี	345	350	1.45	1,182	1,255	6.18	3,426	3,587	4.70
รวมทั้งประเทศ	11,076	11,259	1.65	46,464	48,458	4.29	4,195	4,304	2.60

ที่มา : วารสารพยากรณ์ผลผลิตการเกษตร ปีที่ 25 ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน 2553 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

การตลาดและระบบการตลาดหอมหัวใหญ่

จากภาพ 4.2 ปริมาณการส่งออกหอมหัวใหญ่ในปี 2551 มีปริมาณการส่งออกอยู่ที่ 39,346 ตันเทียบกับปี 2552 อยู่ที่ 10,312 ตัน ซึ่งมีขนาดการส่งออกลดลง ร้อยละ 73.79 เมื่อเทียบกับปี 2551 ขณะมูลค่าการส่งออกปี 2551 มีมูลค่าการส่งออกอยู่ที่ 390 ล้านบาท เทียบกับปี 2552 มีมูลค่าการส่งออกอยู่ที่ 89.5 ล้านบาท ซึ่งลดลง ร้อยละ 77.05 เมื่อเทียบกับปี 2551 ในขณะที่ ปริมาณการนำเข้าหอมหัวใหญ่ปี 2551 อยู่ที่ 31,093 ตัน เทียบกับปี 2552 มีปริมาณการนำเข้าอยู่ที่ 37,691 ตัน ซึ่งเพิ่มขึ้น ร้อยละ 21.22 เมื่อเทียบกับปี 2551 และมูลค่าการนำเข้าปี 2551 อยู่ที่ 276.4 ล้านบาท เทียบกับ ปี 2552 อยู่ที่ 335.2 ล้านบาท เพิ่มขึ้น ร้อยละ 21.27 เมื่อเทียบกับปี 2551 (ฐานการค้าการลงทุน พาณิชยจังหวัดเชียงใหม่, 2553)

ภาพที่ 4.2 ราคาความเคลื่อนไหวส่งออก-นำเข้าหอมหัวใหญ่ ระหว่างปี 2551 ถึงเดือน มกราคม ปี 2553

ที่มา : ธนาคารการค้าการลงทุน จังหวัดเชียงใหม่

4.1.4. ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดราคาและมูลค่าการนำเข้า

ระดับราคาหอมหัวใหญ่แหล่งผลิตจะขึ้นกับราคาขายส่งในตลาดในกรุงเทพฯ หักด้วยค่าขนหน้าและค่าขนส่ง ถ้าหากว่าราคาในตลาดกรุงเทพมหานครสูงพอที่จะดึงดูดให้กับพ่อค้าในภาคเหนือและกาญจนบุรีส่งหอมหัวใหญ่ไปขายในตลาดกรุงเทพมหานคร ถ้าราคาต่ำพ่อค้าในภาคเหนือและกาญจนบุรีรายใหญ่ๆ ก็อาจเก็บสินค้าไว้ชั่วคราว นอกจากมีความจำเป็นอื่นที่ต้องขายไม่ว่าราคาจะลดลงขนาดไหนเนื่องจากพ่อค้าหอมหัวใหญ่รายใหญ่ๆ มีจำนวนไม่มากนักและเป็นผู้ค้าที่มีประสบการณ์ในการค้ามานาน ทำให้มีลูกค้าประจำส่งหอมหัวใหญ่ให้ ดังนั้นพ่อค้าเหล่านี้จึงมีอิทธิพลมากในการกำหนดราคาโดยไม่จำเป็นต้องรวมหัวกันกำหนดราคาโดยตรง ทั้งนี้เนื่องจากความสำคัญทางธุรกิจทำให้พ่อค้าสามารถเป็นผู้นำในด้านราคาโดยใช้ข้อมูลสินค้าเข้าและออกจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งพ่อค้าสามารถได้รับอย่างรวดเร็วและสามารถคาดคะเนไปถึงอุปทาน

ของสินค้าเป็นวันๆ โดยดูจากใบส่งสินค้าและข้อมูลได้จากพ่อค้าด้วยกันในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น พ่อค้าเหล่านี้จึงสามารถที่จะเพิ่มลดราคาสินค้าลงจากช่วงเวลาก่อนได้โดยยึดหลักอุปสงค์และอุปทานของตนโดยเฉพาะ โดยทางตรงกันข้ามพ่อค้าอื่นๆ ก็จะปรับราคาสินค้าของตนเองเพื่อให้เข้า กับราคาของพ่อค้ากลุ่มต่างๆ ราคาของพ่อค้าแต่ละคนในแต่ละเวลาจะแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้าที่คาดว่าจะซื้อได้ทั้งตนเองและพ่อค้ารายอื่นทั้งนี้รวมถึงระบบการตลาด และการจำหน่ายผลผลิต (ภาคผนวก ข) (กรมการค้าภายใน, 2529)

4.2. ข้อมูลการค้าระหว่างไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า

ข้อมูลเบื้องต้นของการค้าระหว่างไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า ในส่วนนี้ แสดงถึงรายละเอียดที่แสดงถึงความเข้าใจในระบบและระเบียบการค้า พัฒนาการทางการค้า ข้อจำกัด ขั้นตอนและวิธีการในการนำเข้า และส่งออกสินค้า เส้นทางและวิธีการในการขนส่ง ตลอดจนปัญหา อุปสรรคและแนวโน้มอนาคตการค้าชายแดน ดังแสดงในรายละเอียด ดังต่อไปนี้

เป็นที่ทราบกันดีว่าประเทศไทยมีอาณาเขตพรมแดนติดกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า ซึ่งไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่ามีแนวพรมแดนต่อเนื่องกันถึง 2,401 กิโลเมตร โดยมี จังหวัดชายแดนไทยทั้งหมด 10 จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงราย เชียงใหม่ ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง ซึ่งจังหวัดที่มีศักยภาพทางการค้าชายแดน ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่ามี 7 จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน (ด้านศุลกากร แม่ฮ่องสอน) เชียงราย (ด้านศุลกากรแม่สาย) เชียงใหม่ (ด้านศุลกากรเชียงดาว) ตาก (ด้านศุลกากร แม่สอด) กาญจนบุรี (ด้านศุลกากรสังขละบุรี) ประจวบคีรีขันธ์ (ด้านศุลกากรประจวบคีรีขันธ์) และ ระนอง (ด้านศุลกากรระนอง) ส่วนจังหวัดที่ไม่มีการค้าชายแดน ได้แก่ ราชบุรี เพชรบุรี และชุมพร เนื่องจากพรมแดนเป็นภูเขาและพื้นที่ป่า ไม่มีชุมชนอยู่อาศัย

4.2.1. ปริมาณการค้าไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า

การค้าระหว่างไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่ามีมานานแล้ว แต่ปริมาณทางการค้า มีไม่มากนักเนื่องจากข้อจำกัดในด้านต่างๆทั้งด้านกฎหมายและข้อกำหนดกีดกัน โดยเฉพาะปัญหา ทางการเมืองของสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า และปัญหาด้านชายแดนของไทยเนื่องจากเป็นพื้นที่ ภูเขา ทำให้ปริมาณการค้าระหว่างไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่ามีไม่มากนัก ดังแสดงใน ตารางที่ 4.5 ในปี 2554 ช่วงไตรมาสแรก พบว่ามูลค่าการค้าเพียง 864.02 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เมื่อเทียบกับมูลค่าการค้าโลกในช่วงเวลาเดียวกัน (ICSC, 2554)

ตารางที่ 4.5. มูลค่าการค้ารวมไทย-พม่า

รายการ	มูลค่า (ล้านเหรียญสหรัฐ)				
	2551	2552	2553	2553	2554
				(ม.ค.-ก.พ.)	(ม.ค.-ก.พ.)
ไทย-โลก					
มูลค่าการค้า	356,998.46	286,089.66	377,718.13	55,273.76	70,319.54
การส่งออก	177,775.20	152,426.29	195,311.59	28,102.00	35,615.15
การนำเข้า	179,223.26	133,663.37	182,406.54	27,171.76	34,704.38
ดุลการค้า	-1,448.06	18,762.91	12,905.05	930.25	910.77
ไทย-พม่า					
มูลค่าการค้า	4,707.54	4,326.28	4,886.82	681.09	864.02
การส่งออก	1,331.32	1,544.70	2,072.96	327.90	429.41
การนำเข้า	3,376.22	2,781.58	2,813.87	353.20	43.60
ดุลการค้า	-2,044.90	-1,236.88	-740.91	-25.30	-5.19

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

ในส่วนของปริมาณการนำเข้าส่งออกของสินค้า ณ ด้านศุลกากรแม่สอด จังหวัดตาก ตามตารางที่ 4.6 พบว่าสินค้าที่ไทยนำเข้าส่วนใหญ่จากสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่าเป็นผลิตภัณฑ์พวกเฟอร์นิเจอร์ที่ทำจากไม้ โคมระบือมีชีวิต พืชไร่ สินแร่ ซึ่งเป็นมูลค่ารวมของสินค้าที่นำเข้า 25 อันดับแรกอยู่ที่ 844.96 ล้านบาท ขณะที่สินค้าที่ไทยส่งออกไปยังสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า ส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่เกี่ยวข้องกับ พลังงานเชื้อเพลิง ยานพาหนะ อาหารกึ่งสำเร็จรูป โดยมีมูลค่ารวมของสินค้าที่ส่งออก 25 อันดับแรกอยู่ที่ 10,043.40 ล้านบาท (ด้านศุลกากรแม่สอด, 2554)ซึ่งถ้ามองเฉพาะมูลค่าของด่านนี้แล้วถือว่าไทยได้เปรียบดุลการค้าอยู่ แต่ถ้ามองภาพโดยรวมแล้ว จากตารางที่ 4.5 พบว่า ไทยยังขาดดุลทางการค้ากับสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่าอยู่ สินค้าที่ไทยนำเข้ามาจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า ซึ่งมีมูลค่าอยู่ที่ 2,595.4 58.5 และ 71.8 ล้านดอลลาร์ คือ ก๊าซธรรมชาติ เนื้อสัตว์สำหรับการบริโภค และ ไม้ซุง ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์จากไม้ ตามลำดับ ส่วนสินค้าที่ไทยส่งออกไปยังสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า คือ น้ำมันสำเร็จรูป เครื่องดื่ม และปูนซีเมนต์ ซึ่งมีมูลค่า 286.0 155.9 และ 149.7 ล้านดอลลาร์ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 10 อันดับสินค้านำเข้าไทย-พม่า ปีงบประมาณ 2554 (ตุลาคม 2553- สิงหาคม 2554)

ที่	ชนิดสินค้า	มูลค่า (ล้านบาท)
1	เฟอร์นิเจอร์สิ่งประดิษฐ์ทำด้วยไม้	294.464
2	โกมีชีวิต	141.220
3	สินแร่พลวง (เข้าคลังฯ)	94.414
4	หอมหัวใหญ่ (เข้าคลังทัณฑ์บน)	91.679
5	กระบือมีชีวิต	56.284
6	กระเพาะปลาตากแห้ง	22.376
7	ปลาเบญจพรรณ	19.712
8	ปุทะเลมีชีวิต	19.256
9	ถ่านไม้สัก, ไม้แดง	16.871
10	ถั่งเขี้ยวควมัน	10.280
อื่นๆ		78.404
รวมมูลค่า		844.960

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สอด จังหวัดตาก

4.2.2. รูปแบบการค้าไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า

การค้าชายแดนของภาคเหนือกับพม่า กระทำใน 2 รูปแบบ คือ การค้าที่ผ่านพิธีการทางศุลกากรและการค้านอกระบบ (ไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร) (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2537)

การค้าที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร

เป็นการนำเข้าและส่งออกสินค้าที่ต้องผ่านพิธีการทางด้านศุลกากรตามจุดการค้าตามจังหวัดชายแดนไทย การนำเข้าสินค้าจะนำเข้าโดยผู้นำเข้าส่งออกที่จดทะเบียนเป็นผู้ประกอบการนำเข้าส่งออก

การค้านอกระบบ(ไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร)

เป็นการค้าที่ไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร การค้าชายแดนที่มีลักษณะการลักลอบเกิดจากสาเหตุหลายประการ คือ

1. ลักษณะภูมิประเทศที่แนวชายแดนไทยพม่า ตั้งแต่อำเภออุ้มผาง จังหวัดตากถึงอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีความยาวกว่า 1,000 กิโลเมตร มีสภาพเป็นป่าเขาและบางช่วงแบ่งพรมแดนด้วยลำน้ำ เช่น น้ำแม่สายซึ่งค้ำแคบ ทำให้สะดวกต่อการลักลอบขนส่งสินค้า

2. นโยบายและมาตรการของรัฐบาลสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า ซึ่งเดิมห้ามเอกชนค้าระหว่างประเทศ แม้จะผ่อนคลายให้เอกชนและสหกรณ์ค้าได้ตั้งแต่ปี 2531 เป็นต้นมา แต่ก็ยังมีมาตรการอื่นๆ ที่เป็นข้อจำกัดที่สำคัญได้แก่ ห้ามเอกชนถือเงินตราต่างประเทศ ห้ามเอกชนค้าและส่งออกสินค้าสำคัญ 23 ชนิด เช่น ไม้ อัญมณี โค เป็นต้น และห้ามนำเข้าสินค้าบางชนิดจากไทยเมื่อปี 2534 รวมทั้งการปิดด่านการค้าหลายครั้ง

3. สินค้าบางประเภทรัฐบาลไทยห้ามนำเข้าหรือต้องขออนุญาตนำเข้า เช่น ถั่วเหลือง หอมแดง กระเทียม เป็นต้น รวมทั้งมาตรการควบคุมโรคติดต่อของสัตว์ที่นำเข้า โดยเฉพาะโค ทำให้นำเข้าแบบลักลอบ

4. ชายแดนด้านจังหวัดตากและแม่ฮ่องสอน เป็นพื้นที่อาศัยของชนกลุ่มน้อยพม่า (กระเหรี่ยง) ซึ่งเป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาลพม่า และก่อนปี 2529 มีอิทธิพลต่อการค้าชายแดนมากกว่ารัฐบาลสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า การค้าต้องกระทำผ่านชนกลุ่มน้อย การค้าส่วนใหญ่จึงกระทำในรูปลักลอบ

5. มีการซื้อสินค้าผิดกฎหมายจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า เช่น ฝิ่น เฮโรอีน และลักลอบนำเข้าไม้ขณะเดียวกันก็มีการขายสินค้าผิดกฎหมาย เช่น อาวุธสงคราม

6. แม้รัฐบาลจะไม่จัดเก็บอากรขาออกสินค้าที่ผ่านด่านฯ แต่ผู้ส่งออกก็เกรงว่าการปรากฏยอดส่งออกเป็นการเปิดเผยตัว และมีผลต่อการเสียมูลค่าเงินได้ที่สูงขึ้น ขณะเดียวกันการลักลอบนำเข้าสามารถลดภาระค่าอากรขาเข้า

กลุ่มผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการการค้าชายแดนแม่สอดส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการในกรุงเทพฯ และผู้ประกอบการในท้องถิ่นที่มีเครือข่ายและมีความคุ้นเคยกับพ่อค้าพม่า โดยติดต่อค้าขายมานานสามารถใช้ภาษาพม่าในการติดต่อได้ ในขณะที่ผู้ประกอบการในต่างจังหวัดมีจำนวนน้อยราย โดยสามารถแยกผู้ประกอบการที่ค้าขายกับพม่า ได้ 2 ประเภท คือ

1) ผู้ประกอบการส่งออก ผู้ส่งออกสินค้าไทยผ่านด่านอำเภอแม่สอด ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกอบการท้องถิ่น ผู้ประกอบการจากกรุงเทพฯ และผู้ประกอบการจากจังหวัดอื่นๆ สินค้าส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าอุปโภคบริโภค อาทิเช่น ผงชูรส น้ำมันพืช ยารักษาโรค ผ้าฝ้าย ฯลฯ

2) ผู้ประกอบการนำเข้า การนำเข้าส่วนใหญ่จะเป็นการนำเข้าผู้ประกอบการในท้องถิ่น รองลงมาจะเป็นผู้ประกอบการจากกรุงเทพฯ และจังหวัดอื่นๆ โดยผู้ประกอบการท้องถิ่นจะมีทั้งลักษณะนิติบุคคล และบุคคลธรรมดา ซึ่งสามารถแบ่งเป็นกลุ่มผู้นำเข้าสินค้าที่สำคัญ อาทิเช่น กลุ่มผู้นำเข้าไม้และสิ่งประดิษฐ์ กลุ่มผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ทะเล สินค้าเกษตร และกลุ่มผู้นำเข้าโค-กระบือ มีชีวิต ซึ่งจากสถิติการนำเข้ามาในปัจจุบัน มูลค่าการนำเข้าเฟอร์นิเจอร์และผลิตภัณฑ์ไม้ มีแนวโน้ม

เพิ่มขึ้น เนื่องจากกระทรวงพาณิชย์ได้ประกาศอนุญาตให้นำเข้าได้เป็นเวลา 1 ปี นับจากวันออกประกาศ

วิธีการค้าและการเคลื่อนย้ายสินค้า

การส่งออก ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้ส่งออกไทยจำหน่ายสินค้าให้พ่อค้าพม่า ทั้งพ่อค้าชายส่ง และพ่อค้าชายปลีกจากเมืองต่างๆ ทั้งเมืองเมะหม่ง ผาอัน ย่างกุ้ง และเมียวดี โดยตรง หรือ จำหน่ายผ่านพ่อค้าชายส่งที่เมืองเมียวดี แล้วกระจายสินค้าไปยังเมืองต่างๆ ในพม่าอีกทอดหนึ่ง การสั่งซื้อสินค้าจากพ่อค้าพม่าทำหลายวิธี ทั้งทางโทรศัพท์ โทรสาร การเดินทางเข้าไปติดต่อคู่ค้าในพม่าด้วยตนเอง พ่อค้าพม่าเดินทางเข้ามาติดต่อโดยตรงที่ร้าน หรือฝากผ่านบุคคลอื่นเข้ามาซื้อในที่ฝั่งประเทศไทย หลักbanการค้าส่วนใหญ่เป็น ใบกำกับสินค้า แต่อาจทำใบสั่งซื้อบ้างในบางครั้ง เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงิน ลักษณะการส่งสินค้ามีหลายรูปแบบ ดังนี้

- 1) พ่อค้าชายแดนในท้องถิ่น เป็นผู้สั่งซื้อและรวบรวมสินค้าจากส่วนกลาง หรือในท้องถิ่นตามคำสั่งซื้อของพ่อค้าพม่า และเป็นผู้ทำพิธีการส่งออก
- 2) พ่อค้าชายแดนทำหน้าที่เป็นเสมือนตัวแทนจำหน่ายให้บริษัท โรงงานจากส่วนกลางในการติดต่อซื้อขายกับพ่อค้าพม่า กรณีนี้พ่อค้าชายแดนอาจดำเนินการขนส่งสินค้าด้วยตนเองหรือทางบริษัท โรงงานนั้น จัดส่งมาให้ที่อำเภอแม่สอดแล้วตกลงกัน ซึ่งอาจส่งออกในนามของบริษัท โรงงานที่กรุงเทพหรือพ่อค้าชายแดน
- 3) ผู้ผลิตจากส่วนกลางติดต่อกับพ่อค้าพม่าโดยตรงและส่งออกในนามผู้ผลิต ส่วนภาระการขนส่งภายในประเทศขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างกัน
- 4) พ่อค้าพม่าเข้ามาติดต่อโดยตรงกับพ่อค้าในอำเภอแม่สอด หรือเดินทางเข้าไปซื้อสินค้าจากบริษัท โรงงานผู้ผลิตในกรุงเทพฯ หลังจากนั้นจะส่งสินค้ามายังอำเภอแม่สอด และทำพิธีการศุลกากรในนามพ่อค้าพม่า วิธีการส่งออกนี้ เรียกกันโดยทั่วไปว่า “ตัวพม่า” อย่างไรก็ตาม พ่อค้าพม่าบางชนิดพ่อค้าพม่าไม่สามารถสั่งซื้อได้โดยตรง ต้องสั่งซื้อจากพ่อค้าชายแดนท้องถิ่น เนื่องจากมีการระบุให้ต้องซื้อผ่านตัวแทนจำหน่ายของบริษัทในอำเภอแม่สอดเท่านั้น

กรณีข้อที่ 3 และข้อที่ 4 การซื้อขายส่วนใหญ่อยู่ในรูปของเงินสด หรือ กรณีที่เป็นบริษัท โรงงานขนาดใหญ่ที่กรุงเทพฯ พ่อค้าพม่าจะชำระค่าสินค้านำล่วงหน้าก่อนรับมอบสินค้า โดยใช้วิธีโอนเงินเข้าบัญชีบริษัท โรงงานดังกล่าว

การเสนอขายสินค้าอยู่ในรูปเงินบาทและเงินจัต ขึ้นอยู่กับประเภทสินค้า หากเป็นสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะผู้ผลิตไม่มากนัก พ่อค้ามีอำนาจต่อรองสูง เช่น อะไหล่เครื่องยนต์ วัสดุก่อสร้าง การกำหนดราคาของผู้ส่งออกส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปเงินบาท และลักษณะการขายสินค้าจะ

อยู่ในรูปเงินให้สินเชื่อมากกว่าเงินสด ส่วนกรณีสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไปมีการแข่งขันในตลาดสูง การกำหนดราคาจะมีทั้งในรูปเงินบาทและเงินจัดในสัดส่วนที่แตกต่างกันไปตามข้อตกลงแต่ละคู่ค้า เนื่องจากการค้าชายแดนในอำเภอแม่สอดเป็นการค้าขายบนพื้นฐานของความไว้วางใจกัน ทำให้มีการให้สินเชื่อการค้าแก่คู่ค้าสูงกว่าร้อยละ 50 ในระยะเวลาตั้งแต่ 10-30 วัน อย่างไรก็ตามพ่อค้าชายแดนบางรายเริ่มขายสินค้าในรูปเงินสดในสัดส่วนที่สูงกว่าการให้สินเชื่อ หรือขายในรูปเงินสดทั้งหมด เนื่องจากต้องการเลี่ยงปัญหาหนี้เสียของพ่อค้าพม่าและตรวจสอบของเจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

เนื่องจากการส่งออกผ่านด่านพรมแดนอำเภอแม่สอด ส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ซึ่งเป็นสินค้าที่ทางสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่าห้ามนำเข้า ดังนั้นการส่งออกส่วนใหญ่จะส่งออกผ่านด่านจุดผ่อนปรนชั่วคราวในสัดส่วนร้อยละ 70 การส่งมอบสินค้าโดยทั่วไปจะส่งมอบบริเวณชายแดนไทย เพื่อลดความเสี่ยงในการขนสินค้าในสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า โดยปกติแล้วหลังจากผู้ส่งออกไทยส่งมอบสินค้าเรียบร้อยแล้ว ผู้นำเข้าสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่าจะเป็นผู้รับภาระด้านการประกันภัยและค่าขนส่งในสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่าเอง สินค้าส่วนใหญ่จะถูกขนส่งโดยรถบรรทุกขนาดเล็กและเปลี่ยนถ่ายสินค้าที่เมืองเมียวดี

ภาระการขนส่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การขนส่งจากบริษัท โรงงานผลิตจนถึงชายแดนไทย ส่วนใหญ่พ่อค้าชายแดนฝั่งไทยหรือบริษัทผู้ผลิตเป็นผู้รับผิดชอบ ส่วนการขนส่งจากชายแดนไทยไปยังจุดหมายปลายทางในสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า พ่อค้าพม่าเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่พ่อค้าไทยรับภาระในการขนส่งเข้าไปในสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า โดยปกติวิธีการขนส่งสินค้าที่ทางการสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่าห้ามนำเข้าจะขนส่งผ่านคนกลางที่ทำหน้าที่ขนส่งสินค้าโดยเฉพาะ ทั้งนี้ ผู้บริการขนส่งในสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่าแบ่งได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ ชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยง DKBA การใช้บริการขนส่งจากกลุ่มนี้ค่อนข้างปลอดภัย แต่มีค่าใช้จ่ายสูง ส่วนกลุ่มที่สอง ได้แก่คนพม่าเชื้อชาติอิสลามและกลุ่มสุดท้ายเป็นคนพม่าเชื้อสายจีน อย่างไรก็ตามการขนส่งสินค้าจากชายแดนสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่าเข้าไปเมืองเมียวดี จนถึงเมืองย่างกุ้ง ยังไม่มีมาตรฐานการขนส่งและไม่มีความแน่นอน รวมทั้งต้นทุนการขนส่งสูง เนื่องจากหากเป็นการลักลอบส่งสินค้า และต้องขนส่งผ่านพื้นที่ของชนกลุ่มน้อย นอกจากนี้ ความยากง่ายในการขนส่งแปรผันตามสถานการณ์การเมืองภายในสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า

4.2.3. เส้นทางขนส่ง

เนื่องจากไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่ามีอาณาเขตพรมแดนติดต่อกันเป็นแนวยาวจากเหนือสุดจนถึงทางใต้ ไทยมีแนวชายแดนติดต่อกันเป็นระยะทางประมาณ 1,800 กิโลเมตร มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ 10 จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงราย เชียงใหม่ ดาก กาญจนบุรี ราชบุ

รี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง โดยจังหวัดที่มีศักยภาพทางด้านการค้าชายแดน ระหว่างไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่ามี 7 จังหวัดได้แก่ แม่ฮ่องสอน (ด้านศุลกากรแม่ฮ่องสอน) เชียงราย (ด้านศุลกากรแม่สาย) เชียงใหม่ (ด้านศุลกากรเชียงดาว) ตาก (ด้านศุลกากรแม่สอด) กาญจนบุรี (ด้านศุลกากรสังขละบุรี) ประจวบคีรีขันธ์ (ด้านศุลกากรประจวบคีรีขันธ์) และระนอง (ด้านศุลกากรระนอง)

จุดการค้าชายแดน ไทย-พม่า

จุดผ่านแดนถาวร

- 1) บริเวณข้ามแม่น้ำสาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ตรงข้ามเมืองท่าจีเหล็ก รัฐฉาน
- 2) บริเวณบ้านริมเมย หมู่ที่ 2 ตำบลท่าสายลวด จังหวัดตาก ตรงข้ามเมืองเมียวดี
- 3) บริเวณด่านตรวจคนเข้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ตรงข้ามเมืองเกาะสอง
- 4) บริเวณท่าเทียบเรือสะพานปลา ตำบลบางรีน อำเภอเมืองระนอง
- 5) บริเวณปากน้ำระนอง ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองระนอง
- 6) บริเวณท่าเทียบเรือของบริษัทอันดามันคลับ จำกัด ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองระนอง

จุดผ่านแดนชั่วคราว

- 1) ด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
- 2) บ้านน้ำพุร้อน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อให้บริษัทก่อสร้างของไทย นำวัสดุก่อสร้างเข้าไปก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกที่เมืองทวายของพม่า

จุดผ่อนปรน

- 1) ท่าบ้านเหมืองแดง ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ตรงข้ามเมืองท่าจีเหล็ก รัฐฉาน
- 2) ท่าบ้านปางห้า ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ตรงข้ามเมืองท่าจีเหล็ก รัฐฉาน
- 3) ท่าบ้านสายลมจอย ตำบลเวียงคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย อยู่ตรงข้ามเมืองท่าจีเหล็ก รัฐฉาน
- 4) ท่าบ้านเกาะทราย ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย อยู่ตรงข้ามเมืองท่าจีเหล็ก รัฐฉาน

- 5) ด้านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ตรงข้าม อำเภอพญาทองชู จังหวัดผานัน รัฐกะเหรี่ยง
- 6) ช่องทางบ้านห้วยคั่นนุ่น หมู่ที่ 4 ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน อยู่ตรงข้ามกับ อำเภอแม่เงา จังหวัดคอกก๋อย รัฐฉาน
- 7) ช่องทางบ้านห้วยผึ้ง หมู่ 4 ตำบลห้วยผา อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อยู่ตรงข้ามกับ บ้านหัวเมือง รัฐฉาน
- 8) ช่องทางก๊วยผาวอก บ้านอรุโณทัย หมู่ 10 ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ตรงข้าม เมืองสาด รัฐฉาน
- 9) ช่องทางหลักแต่ง บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ตรงข้ามกับ เมืองเตาะ รัฐฉาน
- 10) บ้านสบรวก ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ตรงข้ามบ้านมอต่อ จังหวัดมะริด เขตตะนาวศรี

สำหรับชายแดนด้านแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นเขตพื้นที่รับผิดชอบของด่านศุลกากรแม่สะเรียง ซึ่งมีช่องทางบ้านเสาหิน อยู่ทางตอนเหนือของอำเภอแม่สะเรียง อยู่ตรงข้ามใกล้กับกรุงเนปิดอร์ เมืองหลวงใหม่ของพม่า แต่เนื่องจากช่องทางบ้านเสาหินยังไม่ถูกประกาศเป็นจุดผ่านแดนถาวร หรือจุดผ่านแดนชั่วคราว หรือจุดผ่อนปรน แต่คาดว่าจะน่าจะเป็นช่องทางการค้าสำคัญในอนาคตระหว่างไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า

ซึ่งขอบเขตการศึกษาครั้งนี้จะทำการศึกษาเฉพาะด่านศุลกากรแม่สอด จังหวัดตาก เท่านั้น สำหรับเส้นทางการขนส่งเพื่อการนำเข้าและส่งออกทางด้านศุลกากรระหว่างประเทศที่มีอยู่ในปัจจุบันและในอนาคต ช่องทางที่ใช้ในการขนส่งที่สำคัญระหว่างไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่าโดยมีช่องทางดังนี้(กระทรวงพาณิชย์, 2554)

1. จุดผ่านแดนถาวร มีช่องทางอนุมัติทำการค้า 1 ช่องทางคือ จุดผ่านแดนถาวรแม่สอด-เมียวดี ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งประกาศเป็นจุดผ่านแดนถาวรเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2540 โดยเปิดทำการค้าตั้งแต่เวลา 06.30 – 18.30 น. เป็นประจำทุกวัน มีสะพานมิตรภาพไทย-พม่า เป็นสะพานข้ามแม่น้ำเมย ตั้งอยู่ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ใกล้บริเวณชายแดนไทย-สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า เพื่อเชื่อมเมืองเมียวดีของสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่ากับอำเภอแม่สอด วัตถุประสงค์ในการสร้างสะพานคือ เพื่อสร้างสัมพันธ์ไมตรีอันดีของประชาชนไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า เสริมสร้างเศรษฐกิจและการค้าขายบริเวณชายแดนของสองประเทศ และเพื่อตอบสนองนโยบายขององค์การสหประชาชาติที่มุ่งหวังเชื่อมโยงเส้นทางส่วนที่ยังขาดอยู่ทางตอนใต้ของทางหลวงเอเชีย ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นผู้ริเริ่มความคิดในการดำเนินงาน

ตลอดจนดูแลการก่อสร้างสะพานแห่งนี้ได้สำเร็จคือ นายอุดร ตันติสุนทร เมื่อครั้งดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2. คลังสินค้าชั่วคราว เป็นคลังสินค้าอนุมัติเฉพาะคราว ตามมาตรา 5 ทวิ พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480 เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้นำเข้า-ส่งออก เป็นการส่งเสริมการส่งออก เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถทำพิธีการทางศุลกากรและเรียกภาษีได้ถูกต้อง สามารถนำรายได้เข้าประเทศตลอดจนเป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลโดยไม่ให้กระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ช่องทางดังกล่าวจึงเป็นช่องทางหนึ่งในการนำเข้าและส่งออกสินค้าระหว่างอำเภอแม่สอดและจังหวัดเมียวดี สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณแม่น้ำเมย เดิมเรียกว่า ท่าข้ามธรรมชาติ หรือท่าข้ามส่งสินค้า ผู้ประกอบการเจ้าของคลังสินค้า จะต้องขออนุญาตจากด่านศุลกากร โดยจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายของกรมศุลกากรที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดระเบียบภายในที่ทำการ ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น มีการสร้างอาคารคลังสินค้า มีสถานที่ทำการของเจ้าหน้าที่ จัดบริเวณที่ทำการให้ชัดเจน (มีรั้วกั้นมิดชิด) เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อที่จะทำการนำเข้า-ส่งออก เป็นระเบียบเรียบร้อยและสะดวกมากยิ่งขึ้น ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2553 จังหวัดตาก มีคลังสินค้าชั่วคราวที่เปิดดำเนินการภายใต้การกำกับดูแลของด่านศุลกากรแม่สอด มีทั้งสิ้น จำนวน 22 คลัง

นอกจากการค้าชายแดนผ่านช่องทางทั้งสองแล้ว ในอำเภอแม่สอดยังมีตลาดขายสินค้าที่สำคัญ คือ ตลาดริมเมย เป็นตลาดขายปลีกสินค้าที่นำเข้ามาจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า เช่น ปูทะเลมีชีวิต กุ้งทะเล สินค้าเกษตร ผ้า ผลิตภัณฑ์จากไม้ และสินค้าจากประเทศจีน เช่น ขนม เครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์ โดยตลาดดังกล่าวเปิดให้ประชาชนซื้อสินค้าได้ทุกวัน

4.3. การนำเข้าหอมหัวใหญ่ผ่านด่านศุลกากรแม่สอด

การนำเข้าหอมหัวใหญ่ผ่านด่านศุลกากรแม่สอด จังหวัดตาก จากสถิติในตารางที่ 4.7 พบว่า มูลค่าการนำเข้ามีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้น อันเนื่องมาจาก ราคาหอมหัวใหญ่จากพม่ามีราคาที่ต่ำกว่า เนื่องจากต้นทุนในการผลิตต่ำกว่าเมื่อเทียบกับต้นทุนการผลิตของไทย จากสภาพอากาศที่ร้อนและแห้งแล้งในช่วงการเพาะปลูกไม่เอื้ออำนวยต่อการเจริญเติบโตส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่ลดลง จากปีเพาะปลูก พ.ศ. 2552 ไร่ละ 5.2 โดยลดจาก 4,450 กิโลกรัมต่อไร่ เหลือเพียง 4,220 กิโลกรัมต่อไร่ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2553)

ตารางที่ 4.7 สถิติสินค้านำเข้าหอมหัวใหญ่ ผ่านด่านศุลกากรอำเภอแม่สอดปีงบประมาณ2551-2554

ปีงบประมาณ ^{1/}	มูลค่าการนำเข้า(ล้านบาท)
2551	23.036
2552	84.728
2553	55.353
2554	94.354

ที่มา : ด่านศุลกากรแม่สอด

หมายเหตุ : ^{1/}ปีงบประมาณเริ่มนับตั้งแต่เดือนตุลาคม-กันยายน

จากการสำรวจพบว่า รูปแบบการค้าสินค้าหอมหัวใหญ่ผ่านด่านศุลกากรแม่สอด จังหวัดตาก พบว่าสินค้าโดยการนำเข้าจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า จะอยู่ในรูปของหอมหัวใหญ่สด

โดยขั้นตอนการนำเข้าหอมหัวใหญ่ผ่านด่านศุลกากรแม่สอด มีดังนี้

ผู้ประกอบการที่สามารถนำเข้าสินค้าหอมหัวใหญ่ได้นั้นจะต้องมีหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า ฟอร์ม ดี (Form D) ที่ออกโดยหน่วยงานรัฐ หนังสือแสดงการได้รับสิทธิยกเว้นภาษีหนังสือ หรือใบรับรองว่าสินค้านำเข้ามาในราชอาณาจักรมีความปลอดภัย และหนังสือรับรองการนำเข้า และก่อนที่ผู้ประกอบการนำเข้าจำดำเนินการถึงกระบวนการทางศุลกากร (ภาคผนวก ค) ดังได้กล่าวไว้ในบทพระราชบัญญัติ (ภาคผนวก ง) ทั้งนี้ผู้ประกอบการจะต้องยื่นใบขนส่งสินค้าขาเข้าต่อด่านศุลกากรแม่สอด (กระทรวงพาณิชย์, 2554 และ กรมการค้าต่างประเทศ, 2554) โดยมีเอกสารประกอบการดังนี้

1. ใบกำกับสินค้า (invoice)
2. ใบขออนุญาตการนำเข้าสินค้า
3. ใบรับรองปลอดศัตรูพืช
4. ใบขนส่งสินค้าขาเข้า
5. ใบรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า ฟอร์มดี (Form D)
6. ใบขนสินค้าขาออก
7. ใบบัญชีสินค้า ณ ด่านพรมแดน (ศ.บ. 1)

4.4. อุปสรรคในการนำเข้าหอมหัวใหญ่ผ่านด่านศุลกากรแม่สอด

ปัญหาและอุปสรรคในการค้าชายแดนด้านผ่านด่านศุลกากรแม่สอด จังหวัดตาก (กระทรวงพาณิชย์, 2554) ดังนี้

1. กฎระเบียบและมาตรการทางการค้า

1.1) กระทรวงพาณิชย์ของสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่าได้ออกประกาศฉบับที่ 9/99 ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2542 ห้ามนำเข้าสินค้าในรูปแบบการค้าปกติผ่านชายแดน จำนวน 15 รายการ ซึ่งประกอบด้วย ผงชูรส น้ำหวานและเครื่องดื่ม ขนมปิ้งกรอบทุกชนิด หมากฝรั่ง ขนมเล็ก ขนมเวเฟอร์ ช็อกโกแลต อาหารกระป๋อง(เนื้อสัตว์และผลไม้) เส้นหมี่ทุกชนิด เหล้า เบียร์ บุหรี่ ผลไม้สดทุกชนิด ผลิตภัณฑ์พลาสติกสำหรับใช้ในครัวและใช้ส่วนตัวทุกชนิด สินค้าที่ควบคุมการนำเข้าโดยกฎหมายที่มีอยู่แล้ว โดยให้เหตุผลว่าเพื่อสงวนเงินตราต่างประเทศและคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ

1.2) สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่ากำหนดมาตรการต่างๆ ที่เป็นการจำกัดปริมาณนำเข้า เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดดุลการค้า เช่น การเปิด L/C เพื่อนำเข้าสินค้าต้องเป็นเงินที่ได้จากการส่งออกเท่านั้น กำหนดเพดานการนำเข้า ไม่เกินปีละ 100,000 เหรียญสหรัฐฯ ต่อบริษัท ห้ามนำเข้าสินค้า 15 ชนิดเป็นต้น

1.3) ข้อจำกัดในการมอบอำนาจให้ท้องถิ่น ออกเอกสารรับรองของทางการพม่า เช่น Form AISP ทำให้เป็นอุปสรรคต่อผู้ติดต่อทางการค้า ไม่สามารถใช้สิทธิประโยชน์ต่างๆ ได้

2. สาธารณูปโภคภายในสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า

2.1) ขาดสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่างๆ ที่เอื้ออำนวยต่อความสะดวกทางการค้า เช่น

-การคมนาคม เส้นทางคมนาคมทางบกเชื่อมระหว่างไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า มีสภาพทรุดโทรม เป็นอุปสรรคต่อการขนส่งสินค้าระหว่างสองประเทศ

-การสื่อสาร โทรคมนาคม ในพม่าส่วนใหญ่โดยเฉพาะในเมืองไม่ค่อยมีปัญหา

2.2) ช่องทางการนำเข้าสินค้าจากไทยบางช่องทางยังอยู่ในเขตอิทธิพลของชนกลุ่มน้อย (กระเหรี่ยง KNU, DKBA) ไม่ได้ได้รับการยอมรับจากทางการพม่า ทำให้มีการเข้มงวดและมีการจับกุมสินค้าที่ลักลอบนำเข้าไม่ว่าจะเป็นการขนส่งระหว่างทางหรือการเก็บสินค้าไว้ ณ คลังสินค้าตรงข้ามกับฝั่งไทย

3. ด้านการชำระเงิน ธนาคารพาณิชย์ในสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่าผูกขาดโดยรัฐบาล และฐานะของธนาคารไม่เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ ระบบการเงินไม่มีเสถียรภาพ และอัตราแลกเปลี่ยนเงินจัดสูงกว่าความเป็นจริงมากไม่มีความยุติธรรมต่อผู้ขาย

4. กฎระเบียบการค้าของประเทศไทย

สินค้าเกษตร

4.1) การนำเข้าภายใต้กรอบ ACMECS โครงการ Contract Farming ตามแนวชายแดนจังหวัดตากไม่สามารถนำเข้าผลผลิตได้ตามเป้าหมายถึงแม้ว่ามาตรการช่วยเหลือทางภาครัฐจะยกเว้นภาษีการนำเข้าตามโครงการ แต่ทางปฏิบัติในการขนสินค้าเข้ามีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ซึ่งต่างมีกฎระเบียบการนำเข้ามาราชาอาณาจักรที่ต้องรักษาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และมีข้อจำกัดความ ในแนวปฏิบัติ ทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยที่ไม่มีความชำนาญด้านการทำพิธีการต่างๆไม่สามารถนำสินค้าเข้าได้ตามเป้าหมาย

4.2) การนำเข้าภายใต้ AISP การที่กระทรวงการคลังกำหนดให้ผู้ที่จะใช้สิทธิประโยชน์ยกเว้นอากรตามเงื่อนไขในฐานะสมาชิกอาเซียนใหม่ (ASIP) ต้องมีใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (Form ASIP) จากสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่ามาแสดงในขณะผ่านพิธีการทางศุลกากร ซึ่งในทางปฏิบัติผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่ค้าขายกับชนกลุ่มน้อยเป็นหลัก ทำให้ไม่สามารถหาใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าดังกล่าวมาแสดงได้ จึงต้องเสียภาษี หรือลักลอบนำเข้า

ไม้และสิ่งประดิษฐ์ที่ทำด้วยไม้

ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่องการนำเข้าไม้และไม้แปรรูปรวมทั้งสิ่งประดิษฐ์เครื่องใช้ หรือสิ่งอื่นใดที่ทำด้วยไม้ เข้ามาราชอาณาจักรตามแนวชายแดนจังหวัดตากและจังหวัดกาญจนบุรี พ.ศ. 2548 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2548 ซึ่งตามประกาศดังกล่าวมีหน่วยงานปฏิบัติที่เกี่ยวกับการนำเข้าหลายฝ่าย โดยแต่ละหน่วยงานมีการใช้กฎระเบียบ หรือกฎหมาย ของกระทรวง/กรม รองรับอย่างเคร่งครัด สร้างความยุ่งยากในการปฏิบัติกับผู้ประกอบการนำเข้านอกจากนี้การตรวจนับและการเคลื่อนย้ายการนำเข้าไม้และสิ่งประดิษฐ์ดังกล่าวดำเนินการในรูปคณะทำงานระดับจังหวัด อำเภอ ถึง 6 หน่วยงาน การดำเนินงานไม้สามารถเบ็ดเสร็จในระยะสั้นจึงเป็นข้อจำกัดในการส่งเสริมการค้าชายแดนประการหนึ่ง

5. ปัญหาการคมนาคม ปัจจุบันช่องทางการจราจรจากจังหวัดตาก ถึงอำเภอแม่สอด มีเพียง 2 ช่องทางการจราจรประกอบกับมีสภาพเป็นเขาสูงชันและมีระยะทางถึง 80 กิโลเมตร ทำให้การขนส่งสินค้าเกิดความไม่สะดวก อำเภอแม่สอดมีระยะทางห่างจากกรุงย่างกุ้ง สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่าประมาณ 420 กิโลเมตร แต่การเดินทางในปัจจุบันจะต้องใช้เวลาประมาณ 10-12

ชั่วโมง ทำให้เกิดความไม่สะดวกเป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่ารัฐบาลไทยจะสนับสนุนงบประมาณในการสร้างถนนเมียวดี-เชิงเขาตะนาวศรี เป็นระยะทาง 18 กิโลเมตร จำนวน 122 ล้านบาทซึ่งสามารถช่วยบรรเทาในระดับหนึ่ง

6. ความไม่สงบทางการเมือง เนื่องจากการค้าชายแดนด้านอำเภอแม่สอด ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับเมืองเมียวดี ซึ่งในเขตพื้นที่ดังกล่าว มีกองกำลังกระเหรี่ยงที่มีปัญหาด้านการเมืองกับรัฐบาลทหารพม่าพยายามกดดันทั้งด้านการทหารและเศรษฐกิจและไม่ต้องการส่งเสริมการค้าในบริเวณนี้ ซึ่งทำให้การค้าชายแดนด้านอำเภอแม่สอด ประสบความเสี่ยงสูง